

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР ЯК СПОСІБ УНИКНЕННЯ РОЗЛУЧЕНЬ

Горбатко Ю. О.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Кобзєва Т. А.

к.ю.н., ст. викладач кафедри АГПФЕБ, Сумський державний університет

Здобуття Україною незалежності зумовило поступову активізацію ринкових відносин та утвердження приватної власності як провідного типу власності. Такі докорінні зміни потребували відповідних змін у системі права України і це, у тому числі, не оминуло сімейне законодавство. Інститут шлюбного договору був запроваджений у 1992 році, але на практиці залишається мало застосовуваним. Це, насамперед, пов'язано з багаторічними радянськими традиціями, що утвердилися у свідомості громадян старшого покоління і які досить критично ставляться до шлюбного договору. Таким чином, недоопрацьованість інституту шлюбного контракту на законодавчому рівні зумовлює актуальність питань щодо моделей вдосконалення його норм та подальших перспектив його практичного застосування в умовах сучасності.

Дослідженням загальних питань шлюбного контракту займалися такі відомі вчені, як В.І. Жилінкової, В.С. Гопанчука, Г.П. Цеверенка, В.А. Антошкіної. Досить ґрунтовно дослідила проблему становлення інституту шлюбного договору у сімейному законодавстві у своїй дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук О.О. Ульяненко у 2003 році.

Метою даної статті є комплексне дослідження інституту шлюбного договору як засобу регулювання майнових відносин між подружжям відповідно до сімейного законодавства України. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: проаналізувати основні етапи розвитку шлюбного договору; конкретизувати поняття шлюбного контракту; виявити особливості шлюбного договору; охарактеризувати зарубіжний досвід шлюбного договору.

Відповідно до ст. 51 Конституції України, шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права та обов'язки у шлюбі та сім'ї. Цивілістична суть сімейних відносин зумовила розширення можливості їхнього регулювання безпосередньо самими учасниками [1].

Сімейний кодекс України, що набрав чинності з 1 січня 2004 року, акцентує увагу саме на договірному регулюванні таких правовідносин. Частиною другою статті 7 Сімейного кодексу України визначено, що сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками. Таке договірне регулювання стосується насамперед шлюбного договору.

Поняття шлюбного договору є відносно новим для нинішнього законодавства, та відношення до нього є досить неоднозначним. При укладенні шлюбного договору, чоловік і дружина змінюють правовий режим для спільно нажитого майна у зв'язку з договором. Іншими словами, все, що було ними нажито під час шлюбу, вже не стане ділитися навпіл (тобто за законом). Кожен з них буде володіти тією частиною майна, яка регулюється шлюбним договором.

Сімейне законодавство передбачає існування договірної режиму майна подружжя, що врегульовано Главою 10 Сімейного кодексу України (далі – СК України), яка має назву «Шлюбний договір». Необхідність існування законного режиму подружнього майна пов'язана з тим, що подружжя не зобов'язане укласти шлюбний договір. Статистичні дані вказують на те, що навіть у тих країнах, де інститут шлюбного договору існує давно, значна частина населення його не

укладає. Подружжя вільне у своєму виборі укласти шлюбний договір або утримуватися від цієї процедури. В останньому випадку правовий режим їхнього майна визначається відповідно до положень сімейного законодавства, що мають імперативний характер.

Отже, шлюбний договір – це правочин (угода), що укладається між нареченими або подружжям, в якому передбачаються майнові права і обов'язки подружжя, зокрема, питання, пов'язані з правом власності на рухоме та нерухоме майно, як придбане до шлюбу, так і під час шлюбу, та майно одержане в дар чи успадковане одним з подружжя. Відповідно до ст. 92 СК України, шлюбний договір може бути укладено особами (тобто нареченими), які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям. Відносно віку, з якого наречені мають право самостійно укласти шлюбний договір, то цей вік збігається зі шлюбним віком. Шлюбний договір обов'язково укладається в письмовій формі і нотаріально посвідчується. У разі порушення форми укладення шлюбного договору він буде визнаний недійсним. Перед укладенням шлюбного договору нотаріус, до якого звернулися особи, повинен роз'яснити сторонам основні положення цього договору, а також права та обов'язки сторін. Шлюбний договір складається у трьох примірниках, кожен з яких підписують подружжя або наречені. Такий договір може бути укладений у присутності трьох свідків. Отже, після того, як шлюбний договір буде належним чином оформлений, нотаріус повинен видати кожній стороні по одному примірнику, а інший примірник зберігається у справах нотаріальної контори.

Подружжя може в договорі передбачити порядок використання належного їм майна або одному з них для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб. Також подружжя може встановити на свій розсуд розмір часток у праві власності на майно, що буде нажите упродовж шлюбу; можливий порядок поділу майна, у тому числі і в разі розірвання шлюбу, а також порядок погашення боргів подружжя, що є спільними або особистими за рахунок спільної чи особистої (приватної) власності.

Безперечно, подружжя мають право за двосторонньою згодою змінити встановлені ними умови шлюбного договору. Угода про зміну шлюбного договору також посвідчується нотаріально. Одностороння зміна умов шлюбного договору не допускається.

Подружжя має право відмовитися від шлюбного договору. Для цього необхідно подати до нотаріуса заяву про відмову від шлюбного договору. У такому разі, за вибором подружжя, права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються з моменту його укладення або в день подання нотаріусу заяви про відмову від нього. Одразу після відмови подружжя від шлюбного договору починають діяти правила сімейного законодавства. Шлюбний договір, як і будь-який інший договір, породжує певні зобов'язання сторін.

Однією з підстав припинення зобов'язання є неможливість його виконання (ст. 607 Цивільного кодексу України). Тому за рішенням суду шлюбний договір може бути розірваний відповідно до ст. 102 СК України, на вимогу одного з подружжя з підстав, що мають істотне значення, зокрема, в разі неможливості його виконання, якщо той з подружжя, хто пред'явив відповідний позов, доведе неможливість виконання його умов. Неможливість виконання може бути викликана, скажімо, у разі знищення майна, банкрутства подружжя-підприємця, каліцтвом, інвалідністю, важкою хворобою, що само по собі виключає виконати одному з подружжя умову, яку за шлюбним договором він має виконати.

Дослідження сучасного стану шлюбних договорів в Україні показали, що

вони використовуються доволі рідко. Лише 10% осіб, що вступають у шлюб, заключають шлюбний договір, у Європі - кожна третя шлюбна пара, а в США кожна друга пара заключають шлюбний договір, то в Україні за рік не більше 300 сімей підписують шлюбний договір. Як показує практика, шлюбний договір у нашій країні заключають здебільшого, жителі мегаполісів, а саме підприємці, політики, актори, співаки [3, с. 103].

За кордоном склався дещо інший підхід. Юристи визнають неможливість примусового виконання багатьох пунктів шлюбного договору суто особистого характеру, однак не надають цій обставині вирішального значення. Вважається, що шлюбний договір дозволяє подружжю (нареченим) точніше сформулювати свої очікування від шлюбу; визначити характер своїх майбутніх взаємин з іншими особами тощо. У зв'язку з цим такі положення включаються до договору для стимулювання належної поведінки подружжя у шлюбі, а не для примусового їх виконання [2, с. 9].

Зараз шлюбний контракт найбільш поширений у країнах Західної Європи, Америці та Канаді. У сучасному зарубіжному законодавстві подружжю пропонуються різні варіанти шлюбного договору. У законах більшості європейських держав часто зазначено, що положення шлюбного договору не повинні скасовувати обов'язки взаємної вірності, допомоги та підтримки, обмежувати їх особисті права і обов'язки по вихованню та утриманню дітей.

Поняття шлюбний договір в США існує досить давно і є загально визнаним способом закріплення майнових прав, свобод та відповідальності за кожною особою, які готуються вступити в законні шлюбні відносини. Шлюбний договір в США полягає та регулює не тільки майнові права та зобов'язання, але також регламентує інші правові відносини.

В Україні шлюбний договір ще не знайшов широкого поширення, що в більшості своїй викликано недостатнім врегулюванням з боку держави. Це проявляється в тому, що українські громадяни не бачать надійності в укладанні шлюбного договору, а також всебічної підтримки з боку держави при порушенні одним з подружжя умов договору.

Висновки. Для більш широкого поширення норм інституту Шлюбного договору в Україні пропоную наступні раціональні рішення необхідно:

1) надання безкоштовних консультацій по розширенню кругозору в сфері шлюбного договору співробітниками органів РАЦСу і нотаріальних контор як серед подружніх пар, так і серед незаміжньою молоді;

2) необхідно розширити ряд майнових і немайнових відносин, які можуть підпадати під врегулювання шлюбним договором.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.

2. Мальцев И. Брачный контракт : Заключение брачного контракта: экзотика или необходимость / И. Мальцев // Юридическая практика. - 2001. - 11 января. - С. 9

3. Римаренко І.В. Шлюбний договір в Україні : за і проти / І.В. Римаренко // Сучасні питання економіки і права . - 2013. - № 1. - С. 102-105.